

KUNSTEN PUNT

Have Love, Will Travel

Buitenlandse concerten van Belgische artiesten
(2013-2017)

BRUSSEL, OKTOBER 2017

ANALYSE EN TEKST: SIMON LEENKNEGT

GEGEENSVERZAMELING EN -VERWERKING:

QUINTEN VAN WICHELEN, TOM RUETTE, DIANE BAL EN SIMON LEENKNEGT

Index

1. Executive summary	03
2. Inleiding	04
3. Overzicht van de concertgegevens	07
4. Spreiding per land	08
5. Artiesten per land	10
6. Spreiding per stad	13
7. Belgische artiesten in het buitenland	15

1. Executive summary

Internationaliseren is van cruciaal belang voor de muzieksector in Vlaanderen en België. Ondanks dit belang, waren er belangrijke hiaten in de kennis over internationaal werken in deze sector. In het kader van het onderzoekstraject *Reframing the International*, presenteert Kunstenpunt daarom een eerste omvattende cijferstudie over liveconcerten en dj-sets van Belgische artiesten in het buitenland. De focus ligt op de periode 2013-2017.

Door gegevens te verzamelen van verschillende concertwebsites (Songkick, Bandsintown, Setlist.fm, Facebook Events), deze te verwerken, te corrigeren en aan te vullen waar nodig, bekwamen we een dataset van 24.100 buitenlandse liveconcerten en dj-sets van 1.378 Belgische artiesten tussen 2013 en 2017. Vooral artiesten uit pop- en rockgenres zijn vertegenwoordigd in de data. De optredens vonden plaats in 3.706 verschillende steden in 109 verschillende landen buiten België. In 46 van de 109 landen werd in elk van de vijf onderzochte jaren een Belgisch optreden georganiseerd.

Europa is de voornaamste afzetmarkt voor Belgische optredens: 84% van alle onderzochte optredens gebeurde hier. Noord- en Centraal-Amerika (vooral de Verenigde Staten en Canada) volgen op de tweede plaats met een aandeel van 11%. De landen met de meeste optredens tussen 2013 en 2017 zijn respectievelijk Nederland (5.147), Frankrijk (4.851), Duitsland (3.481), de Verenigde Staten (2.177) en het Verenigd Koninkrijk (1.933).

Dit zijn ook de landen waar gemiddeld de meeste Belgische artiesten per jaar optreden. Nederland biedt de gevarieerdste staalkaart aan Belgische optredens. Hier vinden we het hoogste gemiddelde (336) van artiesten per jaar en zijn ook verschillende genres vertegenwoordigd. Met Frankrijk (gemiddeld 263 artiesten per jaar), Duitsland (194), het Verenigd Koninkrijk (128) en de Verenigde Staten (90) zijn vier van de vijf grootste muziekmarkten ter wereld vertegenwoordigd. Ongeveer 50% tot 60% van de Belgische artiesten die in deze landen speelden, deden dat slechts in een van de onderzochte jaren. Het aandeel van artiesten die in vier of vijf van de onderzochte jaren in deze landen optraden, varieert van 12% tot 14%.

De landen van de Schengenzone vertegenwoordigen 74% van alle Belgische optredens. De buurlanden van België nemen een aandeel van 57% in. In de BRICS-landen vond daarentegen slechts 2% plaats. Azië, Zuid-Amerika, Oceanië en Afrika hebben samen een aandeel van ongeveer 5%. In deze continenten bevinden zich de landen waar in de onderzochte periode geen enkele Belgische artiest optrad.

Parijs is de stad met het hoogste gemiddelde optredens per jaar (243) en het hoogste gemiddelde Belgische artiesten (143) per jaar, gevolgd door Amsterdam (gemiddeld 153 optredens per jaar, gemiddeld 105 artiesten per jaar), Londen (152 en 90), Berlijn (123 en 79), Utrecht (61 en 51) en New York (58 en 35). Onder de meest bezochte steden bevinden zich vooral Nederlandse steden (waaronder Breda, Rotterdam en Eindhoven).

De helft van de 1.378 onderzochte Belgische artiesten had maximaal vier optredens in het buitenland tussen 2013 en 2017. Van het totale aantal artiesten speelde 66% minder dan tien keer in het buitenland in deze periode. 24% van de Belgische artiesten bevindt zich in de categorie van 10 tot 49 buitenlandse optredens en 6% in de categorie van 50 tot 99 buitenlandse optredens.

3% trad meer dan 100 keer op buiten België. Deze 3% van drukt in het buitenland tourende artiesten is verantwoordelijk voor meer dan een derde van alle onderzochte concerten tussen 2013 en 2017. In elke categorie zien we een divers palet van Belgische artiesten uit verschillende genres en met verschillende carrièretrajecten.

Onder de Belgische artiesten die het meest in het buitenland optraden, zijn het bijna uitsluitend dj's die meer buiten Europa dan in Europa speelden. Onder de artiesten die in (bijna) elk onderzocht jaar in de Verenigde Staten optraden, vinden we ook vooral dj's. De reden is vermoedelijk het logistieke voordeel van dj's ten opzichte van livebands (meestal is het één dj of een duo, ze hebben gemakkelijker op te zetten en te vervoeren apparatuur en het touren wordt doorgaans minder onderbroken door de productie van nieuwe muziek).

2. Inleiding

Verschillende veldstudies en visieteksten over de muzieksector in Vlaanderen en België stellen het duidelijk: internationaliseren is voor deze sector van levensnoodzakelijk belang.⁰¹ Dit belang is economisch – het biedt potentieel meer speelkansen en een grotere afzetmarkt dan België alleen – en artistiek – door zich te meten op internationaal vlak, kunnen artiesten doorgroeien naar een kwalitatief hoger niveau.

Ondanks de cruciale rol van het buitenland, bevinden er zich enkele belangrijke hiaten in de kennis over internationaal werken in de Vlaamse en Belgische muzieksector. De internationale activiteiten van gesubsidieerde muziekorganisaties, traceerbaar via activiteitenverslagen die het Department Cultuur, Jeugd en Media van de Vlaamse overheid verzamelt, kwamen in het verleden aan bod in verschillende publicaties.⁰² Dergelijke overzichten voor artiesten zonder overheidssteuning liggen minder voor hand.

Wat betreft muziekverkoop is er [Ultratop](#), de organisatie die de hitlijsten van singles en albums in Vlaanderen bijhoudt. Via de website van Ultratop kan men een gedeeltelijk zicht krijgen op de successen van Belgische artiesten in enkele buitenlandse hitparades. Openbaar raadpleegbare cijferstudies die een overzicht bieden van Belgische muziekverkoop in het buitenland ontbreken echter.⁰³

01 MuziekOverleg, *Music is Life! Een integrale visie voor de muzieksector*, 2009, p. 6. Zie ook: MuziekOverleg, *Music is Life! Manifest van de muzieksector*, 2009, p. 7; Stef Coninx, "Internationaal werken in de muzieksector", in: *Joining the Dots*, speciale editie van *Courant*, nr. 96, februari-april 2011, pp. 24-30; Philip De Coene et al., *Voorstel van resolutie betreffende een 'Actieplan voor de muziek in Vlaanderen'*, 2011; Muziekcentrum Vlaanderen, *Landschapstekening Muziek*, 2014, pp. 19-22.

02 Zie o.a.: Steven Marx, *Er zit muziek in de subsidies*, 2009, pp. 36-38; Stef Coninx, "Internationaal werken in de muzieksector", pp. 25-28.

03 Een studie waarin de circulatie van Belgisch muziekrepertoire in andere Europese landen kort aan bod komt (zonder cijfers te vermelden) is: Emmanuel Legrand, *Music Crossing Borders. Monitoring the cross-border circulation of European music repertoire within the European Union*, 2012, p. 28.

Cijfer(studie)s over concerten van Belgische artiesten in het buitenland zijn evenmin voorhanden. Buitenlandse concertdata van Vlaamse artiesten werden vroeger verzameld in de agenda van Arts Flanders, een samenwerkingsverband tussen steunpunten uit de kunsten- en erfgoedsector.⁰⁴ Deze databank levert echter geen gegevens over recente jaren. Een andere databank die informatie bijeenbrengt over internationale optredens van Vlaamse artiesten is deze van vi.be, een initiatief van Poppunt. De gegevens in deze databank zijn vooral afkomstig van jonge, opkomende bands waarvoor Poppunt speelkansen wil creëren. Het is niet de finaliteit van vi.be om data te verzamelen over meer gevestigde namen, die meestal ook geen profiel op de website hebben.

Toch is er veel informatie op het internet voorhanden over buitenlandse optredens van Belgische artiesten, waaronder de meer gevestigde namen. Websites zoals Songkick en Bandsintown verkrijgen concertdata van artiesten over de hele wereld, inclusief Belgen. Velen kondigen hun optredens, dj-sets en tournees ook aan op hun eigen Facebookpagina. Kunstenpunt maakte de oefening om deze verspreide informatie te verzamelen in één dataset en overlappende gegevens te verwijderen. Zodoende verkregen we een omvangrijke en unieke dataset, die het fundament vormt van deze cijferstudie die kadert in het onderzoekstraject *Reframing the International* van Kunstenpunt.⁰⁵

Met *Reframing the International* probeert Kunstenpunt enkele belangrijke hiaten in de kennis over internationaal werken in de Vlaamse/Belgische muzieksector op te vullen.⁰⁶ In een eerdere cijferstudie binnen het onderzoekstraject werd de ‘import’ van buitenlandse muziek in Vlaanderen en Brussel behandeld.⁰⁷ In de huidige paper is het de beurt aan de ‘export’: hoeveel Belgische artiesten traden op in het buitenland? Over hoeveel optredens gaat het? Waar speelden de artiesten het vaakst? Zijn er op vlak van internationale spreiding significante verschillen tussen artiesten onderling en tussen verschillende genres? Een aantal van deze vragen kwam al aan bod in een reeks van posts op het blogkanaal van *Reframing the International*.⁰⁸ Het doel van deze paper is een zo volledig mogelijk, cijfermatig overzicht bieden van de internationale spreiding van liveconcerten en dj-sets door Belgische artiesten.

04 <http://artsflanders.be/>. In *Joining the Dots* (2011) werd een voorzichtige analyse van buitenlandse concerten in 2009 gepresenteerd op basis van een beperkte set gegevens uit de databank van Arts Flanders, zie: Stef Coninx, “Internationaal werken in de muzieksector”, pp. 26-27. Gegevens uit deze databank over concerten in 2013 en 2014 kwamen aan bod in een blogpost uit 2016: Nico Kennes, *4 things you didn't know about Flemish musicians on tour*, 2016.

05 De dataset met concerten van Belgische bands wordt regelmatig geüpdated. Deze cijferstudie is gebaseerd op een versie van 18 september 2017.

06 Uit verslagen van bijeenkomsten van de Europese muzieksector blijkt dat de vraag naar degelijke informatie over de internationale circulatie van muziek ook in andere landen leeft, zie: *The AB Music Working Group Report. December 2015 – June 2016*, 2016.

07 Simon Leenknecht en Tom Ruetten, *Welke landen zijn trending in de kunsten? Onderzoek naar vermeldingen van het buitenland in het kunstenaarsbod in Vlaanderen en Brussel in 2014*, 2016.

08 Simon Leenknecht, *Belgische bands in het buitenland. Waar speelden ze en hoeveel?*, 2017; Nico Kennes, *Bored in the USA. Belgian bands touring internationally*, 2017; Lobke Aelbrecht, *Beren gieren ook buiten de landsgrenzen. De internationale carrière van een jazzband onder de loep*, 2017. Voorts is er een tweeluik van blogposts over de kwestie van internationaal doorbreken, zie: Joris Janssens, *Internationaal doorbreken voorummies (deel 1: 'volgens het boekje')* en *(deel 2: 'lessen uit de ondergrond')*, 2017.

De focus van de cijferanalyse ligt op de **periode 2013-2017**. De reden voor deze focus houdt verband met de aard van de aangewende data. Een aanzienlijk deel van deze gegevens is afkomstig van www.songkick.com en www.bandsintown.com. Deze websites vergaren data van websites voor ticketverkoop, maar verkrijgen ook gegevens over liveconcerten en dj-sets die muzikanten en andere individuele gebruikers zelf aanleveren. Zowel Songkick als Bandsintown werden in 2007 opgericht. Na de oprichting maken zulke websites een groei van het aantal gebruikers mee en daarmee van het aantal geregistreerde concerten. Na een aantal jaar vlakt die groeicurve af en bij Songkick en Bandsintown is dat in 2013. Vanaf dat jaar krijgen we aantallen die we kunnen vergelijken met deze van volgende jaren. De gegevens van deze websites werden aangevuld met data over evenementen op Facebook en met data van www.setlist.fm, een soort online archief voor optredens. Tot slot werd de samengestelde dataset nog verrijkt met ontbrekende concertgegevens die Kunstenpunt zelf traceerde en data die werd aangeleverd door managers.⁰⁹

Het uiteindelijke resultaat is een set van gegevens over **24.100 liveconcerten en dj-sets¹⁰ buiten België** uit de periode van 1 januari 2013 tot en met 31 december 2017. Het gaat over concerten van *Belgische* artiesten. Een onderscheid tussen Vlaamse en niet-Vlaamse formaties is (vooralsnog) niet mogelijk. Dat betekent dat we ook artiesten uit de Franse Gemeenschap (zoals Puggy of Mélanie de Biasio) in de dataset hebben opgenomen. Hetzelfde geldt voor artiesten die uit België afkomstig zijn, maar momenteel in het buitenland wonen (zoals VRWRK of Mannequins on 7th Street). Ook buitenlanders die al geruime tijd in België wonen (zoals Daniel Blumenthal of Charlemagne Palestine) werden opgenomen.

Vooraf artiesten uit pop- en rockgenres nemen gebruik van websites zoals Songkick, Bandsintown of Setlist.fm. Daarom zijn deze genres dominant aanwezig in de gebruikte dataset. Niettemin bezitten we ook concertdata van Belgische artiesten uit de jazz, de klassieke muziek of de varietésector, maar deze zijn minder talrijk.

Ambigue, onvolledige en foutief ingevoerde artiesten-, land- en stadsnamen werden opgespoord en waar nodig gewijzigd. Overlappende concertdata (een gevolg van het combineren van verschillende gegevensbronnen) en geannuleerde optredens werden systematisch opgezocht en verwijderd.

Ondanks deze rigoreuze dataschoonmaak blijven bepaalde foutieve gegevens moeilijk om op te sporen. Zo is het niet uitgesloten dat er enkele concerten van buitenlandse artiesten onterecht aan Belgische naamgenoten zijn toegekend of dat er een verkeerde plaatsnaam aan een concert is toegewezen door de oorspronkelijke invoerder. Het gaat echter over een kleine foutenmarge die een analyse van trends in de periode 2013-2017 niet in de weg staat.

09 Details over (de methodologie van) de gegevensverzameling vind je terug in: Tom Ruetten, *Grabbing the Data: concerts abroad* en *Concerten op online platformen: Songkick, Bandsintown, Facebook en setlist.fm*, 2017.

10 De gegevensbronnen maken geen onderscheid tussen liveconcerten en dj-sets. Bijgevolg wordt in de rest van deze cijferstudie ook geen onderscheid gemaakt en worden beide samengenomen onder de termen 'concerten' of 'optredens'.

3. Overzicht van de concertgegevens

Tabel 1: Overzicht van het aantal onderzochte Belgische artiesten, het aantal buitenlandse concerten dat ze speelden en de aantallen steden en landen die ze daarbij bezochten (2013-2017)

	2013	2014	2015	2016	2017	Totaal
Aantal artiesten	606	642	647	750	721	1.378
Aantal concerten	4.491	4.594	4.763	5.109	5.143	24.100
Aantal steden	1.236	1.329	1.334	1.484	1.499	3.706
Aantal landen	63	68	81	78	75	109

Tabel 1 geeft een overzicht van de onderzochte gegevens per jaar. In de eerste rij worden de aantallen Belgische artiesten vermeld die volgens de dataset tussen 2013 en 2017 minstens één keer buiten België optraden. Over de vijf jaren heen gaat het over 1.378 verschillende artiesten. De volgende rijen vermelden de aantallen buitenlandse concerten die ze speelden en de aantallen steden en landen waarin deze concerten plaatsvonden. In de onderzochte jaren waren er optredens van Belgische artiesten te zien in 3.706 verschillende steden in 109 verschillende landen.

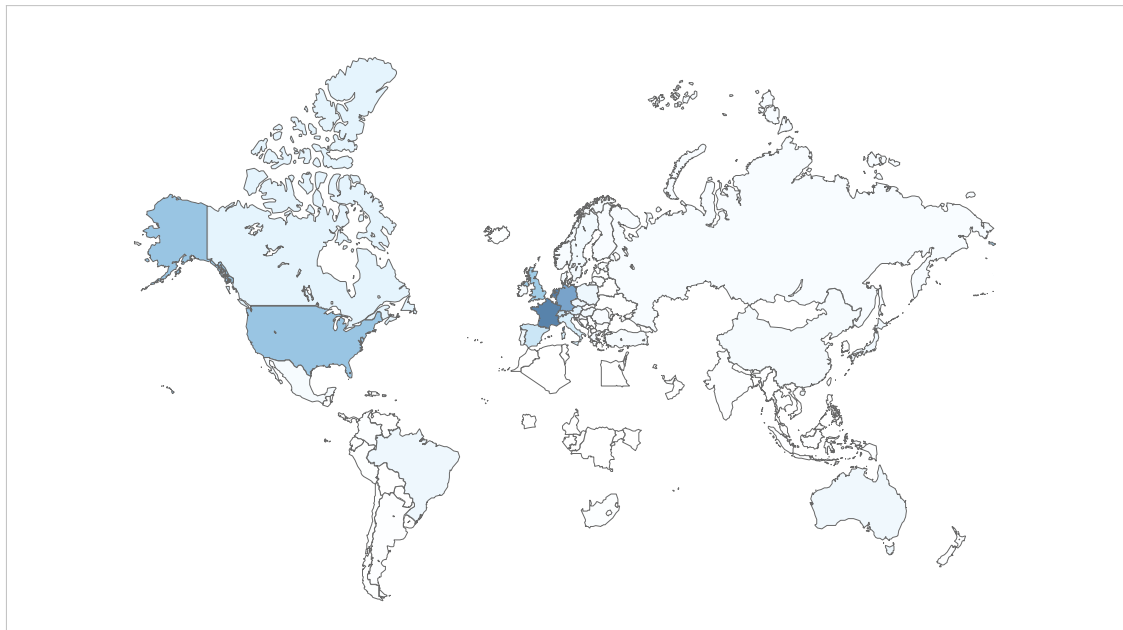
Enige voorzichtigheid is geboden met de interpretatie van verschillen tussen de cijfers per jaar. Dat 2014 hogere aantallen artiesten, concerten en steden heeft dan 2013, wil niet noodzakelijk zeggen dat er effectief meer artiesten en concerten in meer buitenlandse steden waren. De cijfers verwijzen immers naar de aantallen concerten *die werden gemeld* in de onderzochte online databanken en die Kunstenpunt zelf kon traceren. Dat we in 2014 hogere aantallen optekenen, kan dus evenzeer betekenen dat er meer artiesten gebruik zijn gaan maken van deze online platformen.

Bij het aantal landen is de foutenmarge kleiner dan bij de andere aantallen, waardoor we hier met meer zekerheid uitspraken over stijgingen en dalingen kunnen doen. Zo zien we in 2015 een duidelijke stijging ten opzichte van de vorige jaren (81 verschillende landen tegenover 68 in 2014 en 63 in 2013). Dit heeft vooral te maken met de wereldtournee van Stromae in 2015, die een aantal landen bezocht waar in andere jaren geen enkele Belgische artiest optrad (zoals Ivoorkust, Kameroen, Rwanda en Guadeloupe).¹¹ In 2016 en 2017 zijn de aantallen verschillende landen nog steeds hoger (78 en 75) dan voor 2015. Maar ook onder deze bevinden zich eerder uitzonderlijke bestemmingen: twee concerten in verschillende clubs in Qatar in 2016 en in 2017 (van Lost Frequencies), één concert op Curaçao in 2017 (van Milow), twee ongerelateerde concerten in Liechtenstein in 2016 (van We Stood Like Kings) en in 2017 (van Moments) etc. In welke landen werd er dan wel veel en vaak opgetreden?

¹¹ Elk gebied met een unieke code volgens de ISO-3166-standaard voor landen en hun deelgebieden wordt hier behandeld als een apart 'land' (dus ook bijvoorbeeld Franse en Britse overzeese gebieden, de Nederlandse Antillen, Kosovo, Hong Kong of Palestina).

GRAFIEK 1 Grafiek 1: Alle 109 landen waar minstens één Belgische artiest optrad tussen 2013 en 2017

Kleur naargelang aantal concerten
1 5.147

4. Spreiding per land

Het antwoord vinden we in **grafiek 1**: deze geeft alle 109 landen weer waar er tussen 2013 en 2017 minstens één Belgische band optrad. Elk van die 109 landen heeft een kleur meegekregen naargelang het aantal concerten van Belgische artiesten er plaatsvonden. Hoe donkerblauer het land, hoe meer er werd opgetreden tussen 2013 en 2017.

In de witgekleurde landen tellen we de minste concerten (tussen 1 en 50) en deze vinden we vooral in Afrika, Azië, Centraal- en Zuid-Amerika. Hiertoe behoren de landen die we al vernoemden (elk met minder dan vijf concerten), maar ook IJsland (15 concerten), Nieuw-Zeeland (28), India (30), Zuid-Afrika (34), Colombia (35) en Estland (43).

Onder de lichtblauwe landen vinden we onder andere Rusland (89 concerten), de andere Scandinavische landen (Finland: 74, Noorwegen: 97, Denemarken: 121, Zweden: 155), Turkije (114), China (116), Mexico (119), Japan (171) en Luxemburg (179). Bij de landen met meer dan 200 concerten tussen 2013 en 2017 bevinden zich Brazilië (223), Australië (194), Canada (327) en vooral Europese landen (Polen: 221, Tsjechië: 224, Oostenrijk: 359, Italië: 499).

De donkerste gebieden van de kaart zijn in West-Europa en de Verenigde Staten. Dit zijn de landen waar de meeste Belgische groepen waren te zien tussen 2013 en 2017: Zwitserland (810 concerten), Spanje (852), het Verenigd Koninkrijk (1.933), de Verenigde Staten (2.177), Duitsland (3.481), Frankrijk (4.851) en Nederland (5.147).

Dan zijn er nog de landen waar geen enkel Belgisch concert plaatsvond en die ontbreken in grafiek 1. De lege plekken vinden we in Afrika, het Midden-Oosten, Centraal-Amerika en Oceanië.

Nemen we de landen samen per continent, dan valt het overwicht van concerten in Europa op: 84% van alle Belgische concerten tussen 2013 en 2017 vond hier plaats. Noord- en Centraal-Amerika is het tweede meest bezochte continent, met 11% van alle concerten in deze periode. Azië is goed voor ongeveer 3% en dan volgen Zuid-Amerika (ca. 1%), Oceanië (ca. 1%) en Afrika (minder dan 1%). De verhoudingen tussen de continenten veranderen nauwelijks doorheen de vijf jaren en bevinden zich in elk jaar rond deze percentages.

De landen van de Schengenzone – Europese landen zonder interne grenscontroles, 25 in totaal zonder België – vertegenwoordigen 74% van alle Belgische concerten in de onderzochte periode. De optredens in buurlanden Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg vormen samen 57% van het geheel tussen 2013 en 2017. In beide gevallen zijn er slechts kleine verschillen tussen de jaren onderling.

De grote, opkomende economieën Brazilië, Rusland, India, China en Zuid-Afrika – de BRICS-landen – nemen slechts een aandeel van 2% in van alle buitenlandse concerten tussen 2013 en 2017. Wederom zien we in de grootte van dit aandeel weinig verschillen tussen de onderzochte jaren.

46 van de 109 landen werd in elk van de vijf jaren bezocht door een Belgische band, waaronder de vier buurlanden en achttien andere Schengenlanden.

5. Artiesten per land

Tabel 2: Top tien van landen waar het hoogste gemiddeld aantal Belgische artiesten optraden (2013-2017)

	Gemiddeld aantal artiesten per jaar	Gemiddeld aantal concerten per jaar
Nederland	336	1.029
Frankrijk	263	970
Duitsland	194	696
Verenigd Koninkrijk	128	387
Verenigde Staten	90	435
Zwitserland	78	162
Spanje	61	170
Italië	44	100
Oostenrijk	41	72
Tsjechië	30	45

De voorgaande cijfers hebben betrekking op de hele periode 2013-2017. In **tabel 2** focussen we op de gemiddelden per onderzocht jaar. De eerste kolom vermeldt het gemiddeld aantal verschillende Belgische artiesten dat in elk land speelde. We beperken ons hier tot de tien landen met de hoogste cijfers.

In Nederland traden er gemiddeld 336 Belgische artiesten per jaar op tussen 2013 en 2017.

Dit land biedt met andere woorden de gevarieerdste staalkaart aan muziek uit België. Nederland wordt gevolgd door Frankrijk (gemiddeld 263 verschillende artiesten per jaar), Duitsland (194 per jaar), het Verenigd Koninkrijk (128 per jaar) en de Verenigde Staten (90 per jaar), vier landen die tot de vijf grootste muziekmarkten ter wereld behoren.¹² Bij Zwitserland, Spanje, Italië, Oostenrijk en Tsjechië liggen de gemiddelde aantallen artiesten per jaar lager dan 90. Met uitzondering van het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten bestaat de top tien uit landen van de Schengenzone.¹³

De tweede kolom vermeldt de gemiddelde aantallen concerten per onderzocht jaar. Wanneer we de eerste en de tweede kolom vergelijken, vallen enkele verschillen op. Zo traden er gemiddeld meer artiesten op in

12 Gebaseerd op cijfers uit 2016 van de International Federation of the Phonographic Industry (IFPI) over de totale omzet van fysieke en digitale verkoop en van uitvoeringsrechten. Voor een overzicht per jaar, zie: https://en.wikipedia.org/wiki/Global_music_industry_market_share_data.

13 Niet elk Schengenland is evenwel een populaire bestemming: Letland, Liechtenstein, Malta en IJsland hebben elk gemiddeld minder dan vijf concerten per jaar.

het Verenigd Koninkrijk dan in de Verenigde Staten, maar tellen we een hoger gemiddelde aan concerten in de Verenigde Staten (435 tegenover 387). In dat land is dus een kleinere groep van Belgische artiesten verantwoordelijk voor een groter aantal concerten dan in het Verenigd Koninkrijk.

Dit heeft te maken met het feit dat de Verenigde Staten zich veel verder van België bevinden dan het Verenigd Koninkrijk en een veel groter land zijn. Die geografische factoren beïnvloeden de kosten om zich naar en in dat land te verplaatsen. De investering om naar Noord-Amerika te gaan, is veel groter dan wanneer men naar landen in de nabijheid van België gaat. Om dit terug te verdienen, proberen artiesten meer uit hun trip naar de Verenigde Staten te halen en worden er gemiddeld meer concerten per artiest vastgelegd. Bovendien wil of kan niet elke artiest de investering voor een tournee in de Verenigde Staten opbrengen. Er zijn nog andere voorbeelden waar de fysieke afstand vermoedelijk een rol speelt. Het gemiddelde aantal concerten per jaar in Canada (65), Brazilië (45) of Australië (39) ligt hoger dan of op dezelfde hoogte als in Tsjechië (45), maar de gemiddelde aantallen Belgische artiesten die er optraden, liggen lager (Canada: 26, Australië: 15, Brazilië: 14).

Ondanks de geografische nabijheid van het Verenigd Koninkrijk, tellen we er wel lagere gemiddelden van artiesten en vooral van concerten dan bij Duitsland, Frankrijk en Nederland. Naast het feit dat het geen Schengenland is, speelt hier mogelijk een ander gegeven mee. Binnen de (Belgische) muzieksector staat het Verenigd Koninkrijk namelijk bekend als een markt waartoe moeilijk toegang te krijgen is.¹⁴ Spelen of muziek uitbrengen in het Verenigd Koninkrijk heeft internationale prestige. Om in deze markt binnen te raken, heb je als Belgische artiest concurrentie van veel Britse en andere buitenlandse bands.

De vergoedingen voor concerten liggen daarbij laag. De kansen om in het Verenigd Koninkrijk op te treden zijn daarom schaars en vergen ook enige investering, die moeilijk wordt terugverdiend. Ondanks de grote aantrekkingskracht van de Britse markt, zijn de speelmogelijkheden vaak onaantrekkelijk en dat heeft waarschijnlijk een impact op de cijfers die we hier behandelen.

De gegevens laten ons ook toe iets te zeggen over frequentie waarmee Belgische artiesten in deze landen optraden. Sommige artiesten speelden in een van de onderzochte jaren, terwijl anderen er vier of vijf jaar na elkaar te zien waren.

Tussen 2013 en 2017 traden in Nederland 864 verschillende Belgische artiesten op. 423 (of 49%) daarvan deden dat slechts in een van de onderzochte jaren. 118 (14%) speelden in vier of vijf van de onderzochte jaren in Nederland. Deze groep van 118 artiesten is vrij divers. We vinden Nederlandstalige muziek (Dana Winner, K3, Buurman), Engelstalige pop en rock (Admiral Freebee, Gabriel Rios, Wallace Vanborn), jazz (Dans Dans, TaxiWars), metal (Bliksem, Evil Invaders, Saille) of dj's en danceartiesten (Dr. Lektroluv, Kr!z, Yves Deruyter).

In Frankrijk tellen we in de periode 2013-2017 666 Belgische artiesten. 334 (of 50%) speelden alleen in een van de onderzochte jaren. 92 Belgische artiesten (of 14%) zien we opduiken in vier of vijf jaren. Onder die 92 bevindt zich uiteraard Franstalige muziek (Axelle Red, Adamo, Arno), maar ook hier is het

14 Dit kwam ook naar voren in de gesprekken met muziekmanagementbureaus die werden gevoerd naar aanleiding van het onderzoek naar de internationale spreiding van Belgische concerten. De moeilijke toegang tot de Britse markt komt soms aan bod in artikels over Belgische muziek in het buitenland, zie bijvoorbeeld: Benny Debruyne, "De exportstrategie van Belgische bands", in: *Trends*, 22/12/2011, p. 76; "Belgische bands in het buitenland", in: *Humo*, 8/1/2013, p. 144.

diversiteit troef: Aka Moon, Philippe Catherine, STUFF. (jazz), Puggy, Girls in Hawaii, The Van Jets (pop/rock), The Magician, Poldoore, 2manydjs (elektronische muziek), Lorenzo Gatto (klassieke muziek) etc.

In Duitsland trad eveneens de helft van de Belgische artiesten (270 of 53% van 509) slechts in een van de onderzochte jaren op. 59 (of 12%) traden er vier of vijf jaar op. Tot die laatste behoren opvallend veel EBM-acts zoals A Split-Second, Front 242 of Vomito Negro, maar ook danceartiesten zoals Stereo Express, San Soda of Yves De Mey, pop- en rockartiesten zoals Intergalactic Lovers, Oscar and the Wolf of Sarah Ferri of metal- en hardrockbands zoals Steak Number Eight, Brutus of Nasty. We zien in deze groep meermaals artiesten opduiken die ook vier of vijf jaar na elkaar in Frankrijk en Nederland speelden, zoals Aborted, Amenra, Atomic Vulture, Balthazar, Charlotte De Witte, De Beren Gieren, Locked Groove, Milow, Netsky, Oathbreaker, Peter Van Hoesen, Selah Sue of Triggerfinger.

Ook in het Verenigd Koninkrijk (194 of 55% van 354) en in de Verenigde Staten (142 of 58% van 246) komen we iets meer dan de helft van de artiesten in één onderzocht jaar tegen. Bij Zwitserland, Spanje, Italië, Oostenrijk en Tsjechië (en andere landen met relatief veel Belgische artiesten en concerten), nemen dit soort artiesten een nog groter aandeel in, variërend van 60% tot 80%.

Van de 354 Belgische artiesten in het Verenigd Koninkrijk tussen 2013 en 2017, speelden er 42 (12%) in vier of vijf jaren. Hier is er overlap met de artiesten die in andere landen van de top vijf speelden in vijf of vier opeenvolgende jaren, met onder andere 2manydjs, Balthazar, LeFtO, Netsky, Mélanie de Biasio, Lyenn en Peter Van Hoesen. Daarnaast vinden we nog bijvoorbeeld Raketkanon, Mumbai Science, Leng Tch'e en Tcha Limberger.

In de Verenigde Staten is het aandeel van Belgische artiesten die er vier of vijf jaren optraden 13% of 33 van de 246. Onder hen waren er vooral veel dj's en danceartiesten, zoals Marco Bailey, Dimitri Vegas & Like Mike, Kolombo, Eptic, Ganja White Night of Kill Frenzy. Andere genres worden vertegenwoordigd door bijvoorbeeld Aborted, Front 242 en Trixie Whitley.¹⁵

Het overwicht van dj's heeft mogelijk te maken met de afstand van de Verenigde Staten ten opzichte van België en de logistieke en financiële gevolgen daarvan. Het gaat immers over één of twee personen met relatief gemakkelijk te vervoeren en op te zetten apparatuur, wat bespaart op de transportkosten en wat betekent dat de vergoeding voor de set maar over een beperkt aantal personen moet worden verdeeld.¹⁶ Het verschil in de productie van nieuwe muziek tussen dance-dj's (als deze al eigen muziek maken) en bands met live-instrumentatie kan ook een rol spelen. De apparatuur om dance te maken, laat een snellere output van muziek (vooral tracks) toe dan bands die hun muziek in een studio opnemen (vaak met het oog op een album), waardoor de tijd om muziek te produceren het touren niet (of beperkt) onderbreekt.

15 Trixie Whitley woont in New York, wat de hoge frequentie van haar concerten in de Verenigde Staten helpt verklaren. Er zijn nog andere voorbeelden van artiesten van Belgische afkomst die wonen in het land waar ze vaak optraden, zoals San Soda, Peter Van Hoesen (beiden in Duitsland), Éric Legnini of Jozef Dumoulin (beiden in Frankrijk).

16 De kost van transport naar de Verenigde Staten speelt minder een rol in het geval van Dimitri Vegas & Like Mike, die over een privéjet beschikken en, zoals we in de gegevens duidelijk zien, dj-sets over de hele wereld brengen. Zie ook: Sam Feys, "Dit houden we geen tien jaar meer vol", in: *De Morgen*, 12/9/2016, p. 17.

6. Spreiding per stad

Nederland, Frankrijk, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten spelen ook een prominente rol als het gaat over de steden waarin de meeste Belgische artiesten optraden. **Tabel 3** somt de top tien van steden met meeste concerten op. De eerste kolom geeft het gemiddeld aantal concerten tussen 2013 en 2017 weer en de tweede kolom het gemiddeld aantal Belgische artiesten dat er in de onderzochte jaren speelde.

Tabel 3: Top tien van buitenlandse steden met de hoogste aantallen concerten van Belgische artiesten (2013-2017)

	Gemiddeld aantal concerten per jaar	Gemiddeld aantal artiesten per jaar
Parijs (Frankrijk)	243	143
Amsterdam (Nederland)	153	105
Londen (Verenigd Koninkrijk)	152	90
Berlijn (Duitsland)	123	79
Utrecht (Nederland)	61	51
New York (Verenigde Staten)	58	35
Breda (Nederland)	56	50
Rotterdam (Nederland)	56	48
Hamburg (Duitsland)	53	40
Eindhoven (Nederland)	51	44

Parijs neemt de eerste plaats in met gemiddeld 243 Belgische concerten per jaar. Het is ook de stad met het hoogste gemiddeld aantal Belgische artiesten (143). Vervolgens komen er nog drie hoofdsteden: Amsterdam (gemiddeld 153 concerten en gemiddeld 105 artiesten), Londen (152 concerten, 90 artiesten) en Berlijn (123 concerten, 79 artiesten). Utrecht (61 concerten, 51 artiesten), New York (58 concerten, 35 artiesten), Breda (56 concerten, 50 artiesten), Rotterdam (56 concerten, 48 artiesten), Hamburg (53 concerten, 40 artiesten) en Eindhoven (51 concerten, 44 artiesten) vervolledigen de top tien.

Met Parijs is er maar één Franse stad in de top tien. De eerstvolgende andere Franse stad is Rijsel, op de elfde plaats. Londen de enige Britse stad hier. Manchester is de volgende stad in het Verenigd Koninkrijk, maar bevindt zich op de drieëntwintigste plaats. De enige stad in de Verenigde Staten in de top tien is New York. Miami volgt als tweede Amerikaanse stad op de vijftwintigste plaats. Nederland is daarentegen met vijf steden in de top tien vertegenwoordigd. Breiden we dit uit naar de top twintig van steden met meeste concerten, dan komen Tilburg, Groningen, Nijmegen en Den Haag er bij.

Een aanzienlijk deel van het culturele leven van Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten concentreert zich uiteraard in respectievelijk Parijs, Londen en New York en als wereldsteden oefenen ze een aantrekkingskracht uit op muzikanten uit alle continenten en van alle genres.

Dat de top tien (en top twintig) overwegend uit Nederlandse steden bestaat, zegt dan weer iets over de brede spreiding van Belgische concerten in in dat land. De Nederlandse steden hebben bovendien relatief hoge gemiddelde aantallen Belgische artiesten. Zo verschillen de gemiddelde aantallen concerten in Amsterdam en in Londen nauwelijks van elkaar (153 tegenover 152), maar treden er gemiddeld wel meer verschillende artiesten op (105 tegenover 90). We zien iets gelijkaardigs als we Utrecht en New York met elkaar vergelijken (61 tegenover 58 concerten, 51 tegenover 35 artiesten). Ook Breda, Rotterdam en Eindhoven hebben hogere gemiddelde aantallen Belgische artiesten dan New York. De hoge gemiddelden in Breda en Eindhoven houden verband met de ligging van deze steden vlakbij de Belgische grens. De speelplekken in deze steden houden in hun programmering daarom rekening met de smaak van het potentiële publiek uit België.¹⁷

De diversiteit aan Belgische muziek blijkt niet alleen uit de cijfers. Kijken we in de achterliggende gegevens naar de artiesten die spelen in de Nederlandse steden, dan zien we een breed scala aan genres zoals jazz (LABtrio, Bert Joris), klassiek (Anima Eterna, Graindelavoix), dance (Lasgo, DJ Coone), variété (Belle Perez, Helmut Lotti), rock (Millionaire, Barely Autumn), metal (Marche Funèbre, Ancient Rites), Nederlandstalige muziek (Kommil Foo, Bazart) etc.

Berlijn en Hamburg zijn de Duitse steden in de top tien. In de top twintig volgen nog Keulen en München. Op het vlak van spreiding over steden bevindt Duitsland zich daarmee tussen Nederland aan de ene kant en Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten aan de andere kant. Berlijn is bekend om zijn clubcultuur en wordt als een metropool voor dancemuziek beschouwd. Dit merken we als we de concerten in Berlijn van naderbij bekijken. We vinden er meer dj-sets en concerten van elektronische muziek dan in andere buitenlandse steden in de top tien (onder andere van artiesten zoals Gratts, Cleveland, Fernando Costantini, Kr!z, Sendai, Hermenez, Stavroz – al dan dan niet Belgen die in Berlijn resideren).

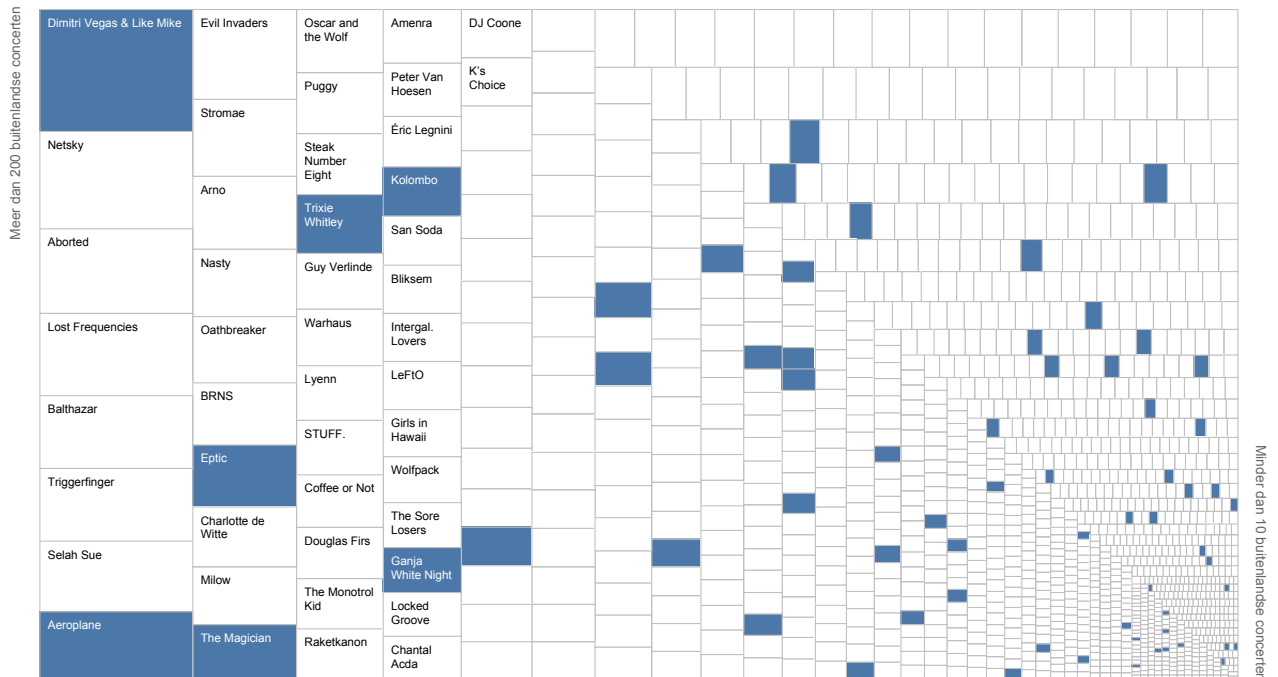
17 Zie: Wouter Adriaensen, "Voor dans naar Vlaanderen, voor muziek naar Nederland", in: *Gazet van Antwerpen*, 11/05/2017, p. 20.

GRAFIEK 2 De 1.378 Belgische artiesten met liveconcerten en/of dj-sets in het buitenland (2013-2017)

Als de naam van een artiest wordt weergegeven, speelde deze meer dan 100 keer in het buitenland

Legende:

- Speelde meer buiten Europa dan in Europa
- Speelde meer in Europa dan buiten Europa

7. Belgische artiesten in het buitenland

We tellen in totaal 1.378 verschillende Belgische artiesten met liveconcerten en dj-sets¹⁸ in het buitenland tussen 2013 en 2017. In **grafiek 2** wordt elk van die 1.378 artiesten voorgesteld door een vakje. De grootte en positie van elk vakje wordt bepaald door het aantal buitenlandse concerten en/of dj-sets van de artiest in kwestie. Diegene met minder dan 10 buitenlandse concerten vinden we rechtsonderaan. De artiesten met de hoogste aantallen vinden we linksbovenaan.

De mediaan van het aantal buitenlandse concerten per Belgische artiest is 4. We tellen 916 artiesten (66% van 1.378) die minder dan tien keer optraden buiten België. Samen stonden zij in voor 2.852 buitenlandse concerten tussen 2013 en 2017, ongeveer 12% van het geheel van onderzochte concerten (24.100) in die periode. Deze grote groep omvat onder andere artiesten die vooral op Vlaanderen gericht zijn (Waar is Ken?, Kapitein Winokio, Fixkes), acts die recent aan hun traject zijn begonnen (Tsar B, WWWater, Emma Bale), oudere acts die slechts bij gelegenheid nog optredens geven (Evil Superstars, Klinik) of artiesten die in de onderzochte periode minder actief waren (bijvoorbeeld de Australische Belg Gotye, die in 2012 een wereldtournee maakte, maar daardoor buiten de focus van deze studie valt).

¹⁸ Zoals voetnoot 10 al aangaf, maken we in deze studie geen onderscheid tussen liveconcerten en dj-sets en worden beide samen genomen onder termen 'concerten' of 'optredens'. We verduidelijken dit nog eens omwille van het belangrijke aandeel van dj-sets in de spreiding van Belgische muziek.

336 artiesten (24%) gaven 10 tot 49 concerten in het buitenland. Zij zijn verantwoordelijk voor 7.186 buitenlandse concerten (30%) tussen 2013 en 2017. In deze categorie bevinden zich artiesten die het merendeel van (of zelfs al) hun concerten brachten in een van de buurlanden, zoals Het Zesde Metaal, Bazart of Admiral Freebee in Nederland, Damso of Jozef Dumoulin in Frankrijk en The Juggernauts of Stereo Express in Duitsland. Evengoed vinden we artiesten die in veel verschillende landen speelden, zoals Wiegedood, Filterheadz, Julien Libeer, Cocaine Piss of The Priceduijkjes. Qua duur van de carrière van artiesten in deze categorie vinden we eveneens verschillen, gaande van opkomende artiesten (Roméo Elvis, Tamino, Témé Tan) tot oudere acts die een reünietournee doen (Lords of Acid in de Verenigde Staten, Technotronic doorheen Europa).

80 artiesten (6%) kunnen we onderbrengen in de categorie van 50 tot 99 concerten. Deze groep van 80 realiseerden samen 5.373 optredens (22%) in het buitenland. Naast de artiesten met een uitgebreide geografische spreiding (2manydjs,¹⁹ La Chiva Gantiva, Enthroned, Baloji), komen we ook hier artiesten tegen die sterk focussen op één land (An Pierlé of Axelle Red op Frankrijk, K3 op Nederland, Helmut Lotti op Duitsland, Teha Limberger op het Verenigd Koninkrijk, Kill Frenzy op de Verenigde Staten).

In onze data tellen we 46 Belgische artiesten die elk honderd of meer concerten in het buitenland gaven tussen 2013 en 2017. Samen gaat het over 8.689 buitenlandse concerten. Dit betekent dat deze 3% van alle onderzochte artiesten (46 van 1.378) verantwoordelijk is voor meer dan een derde van alle onderzochte concerten (8.689 van 24.100).

Grafiek 2 vermeldt de namen van deze 46 artiesten. Binnen deze groep zien we nog veel verschillen in aantallen concerten. 33 onder hen (van K's Choice tot BRNS) gaven 100 tot 199 buitenlandse concerten (samen 4.451 concerten of 18% van het totaal). 13 artiesten (van Oathbreaker tot Dimitri Vegas & Like Mike²⁰) speelden tussen 2013 en 2017 meer dan 200 keer in het buitenland (samen 4.238 concerten of 18% van het totaal).

Net zoals bij de andere categorieën heeft deze groep van artiesten die vaak in het buitenland speelden een vrij diverse samenstelling. We zien verschillende genres vertegenwoordigd, waaronder pop en rock (Intergalactic Lovers, Oscar and the Wolf, Milow, Balthazar), dance (Locked Groove, Ganja White Night, Charlotte de Witte,²¹ Lost Frequencies), jazz (Éric Legnini, STUFF.), metal en hardcore (Bliksem,²² Amenra, Nasty, Aborted). Sommigen onder hen doen bijna uitsluitend dj-sets (LeFtO, Aeroplane, Dimitri Vegas & Like Mike), terwijl anderen steeds live spelen (Girls in Hawaii, Evil Invaders, Triggerfinger) of een combinatie van beide brengen (Netsky). De bezetting varieert ook van artiesten die (soms) solo optreden

19 2manydjs en Soulwax (tevens in de categorie van 50 tot 99 buitenlandse concerten) behandelen we hier als aparte acts.

20 Onder deze noemer brachten we niet alleen de dj-sets van het duo samen, maar ook deze op naam van Dimitri Vegas of Like Mike afzonderlijk. We vermoeden dat verschillende van deze dj-sets verkeerdelijk als soloactiviteit zijn beschreven in de onderzochte data, waardoor het onderscheid onmogelijk te verifiëren is.

21 Charlotte de Witte hanteerde tot 2014 het pseudoniem Raving George. De dj-sets onder deze naam werden meegeteld bij deze onder haar huidige alias.

22 Bliksem is sinds 2017 niet meer actief.

(Chantal Acda, Guy Verlinde,²³ Selah Sue) tot artiesten die altijd als band op het podium staan (Raketkanon, BRNS, Oathbreaker).

Kijken we naar de taal waarin gezongen wordt, dan domineert het Engels, met uitzondering van enkele artiesten die vooral in het Frans zingen (Arno, Stromae). Zuiver Nederlandstalige acts vinden we niet onder de artiesten die het vaakst in het buitenland optraden tussen 2013 en 2017.

De optredens van deze artiesten zijn doorgaans verspreid over heel wat verschillende landen, met uitschieters als Dimitri Vegas & Like Mike (60 verschillende landen), Lost Frequencies (53) en Aborted (39). Toch vinden ook hier artiesten die heel vaak (meer dan 70% van hun concerten) in hetzelfde land optraden, zoals Eptic en Ganja White Night in de Verenigde Staten, Puggy, Éric Legnini en Arno in Frankrijk of The Monotrol Kid in Duitsland. Dit zijn grote landen met veel speelmogelijkheden en behoren, zoals we eerder opmerkten, tot de grootste muziekmarkten ter wereld.

De gebruikte dataset biedt ons maar een beperkt zicht op de buitenlandse zalen waar deze druk tourende artiesten speelden.²⁴ Een willekeurige blik op de achterliggende gegevens verradt echter wel dat er sterke verschillen zijn tussen de speelplekken. Op vlak van capaciteit zijn bijvoorbeeld de clubs en arena's waar Netsky dj'de of live speelde groter dan de vele kleine Duitse zalen en cafés waar The Monotrol Kid optrad.

Ook wat betreft carrièretrajecten kunnen we verschillen signaleren tussen de artiesten die het vaakst in het buitenland stonden. Een popartiest als Selah Sue – actief sinds eind jaren nul en met meerdere singles in de hitlijsten – heeft een heel ander traject doorlopen dan deathmetalband Aborted – actief sinds 1995 en ondertussen een internationale status verworven in de niche van extreme metal.²⁵

In grafiek 2 brachten we een bijkomend onderscheid tussen de onderzochte artiesten aan. Als het vakje van een artiest blauw is gemarkeerd, betekent dat meer dan de helft van zijn/haar buitenlandse concerten tussen 2013 en 2017 buiten Europa plaatsvond. Onder hen zijn er veel dj's (Aeroplane, The Magician, Yves Sifa, Makasi), wat aansluit bij de eerdere observatie dat dj's gemakkelijker kunnen rondreizen dan artiesten die liveshows brengen. Bij de artiesten met 50 of meer buitenlandse concerten zijn alleen dj's blauw gemarkeerd. De enige uitzondering is Trixie Whitley, die in New York woont.

Bij de blauw gemarkeerde artiesten met minder dan 50 buitenlandse concerten vinden we nog andere muzikanten met een Belgische connectie die in het buitenland wonen, zoals Hadise of Youceff Kabal. Hier betreft het dus niet alleen dance-dj's, maar ook popacts (Zap Mama, Sioen), metalbands (Agathocles, Goat Torment), punk- en hardcorebands (F.O.D., Stab) of klassieke muzikanten (Baroque Orchestration X, Yossif Ivanov). Voorts zijn er nog Belgische artiesten tegen die eerder uitzonderlijk in het buitenland speelden, maar dat wel buiten Europa deden (het Nederlandstalige Waar is Ken? doet een beperkt aantal shows in de Verenigde Staten, Flip Kowlier speelt op het Belgian Beer Weekend in Japan).

23 Dit betekent dat optredens in bandbezetting als Lightnin' Guy & The Mighty Gators en soloconcerten als Guy Verlinde onder één noemer zijn samengenomen.

24 In tegenstelling tot artiesten-, stads- en landnamen, werden de namen van buitenlandse speelplekken niet opgeschoond voor deze cijferstudie. De ruis op deze gegevens was te groot om op korte termijn betrouwbare onderzoeksresultaten op te baseren.

25 Zie ook: Nico Kennes, *Bored in the USA*. In een reeks van [aparte casestudies](#) gaat Kunstenpunt dieper in op de diverse trajecten van enkele Belgische artiesten die internationaal actief zijn.

[Redacted]

[Redacted]